

مجله علمی پژوهشی مطالعات ادبیات کودک دانشگاه شیراز
سال هفتم، شماره‌ی دوم، پاییز و زمستان ۹۵ (پیاپی ۱۴)

مقایسه‌ی نشریه‌های الکترونیکی پیوسته‌ی کودک و نوجوان در ایران، لبنان و کانادا

محبوبه حسن‌شاهی* محمد علایی آرانی**

دانشگاه پیام نور

چکیده

این پژوهش، با هدف ارزیابی و مقایسه‌ی نشریه‌های الکترونیکی پیوسته‌ی کودک و نوجوان در کشورهای ایران، لبنان و کانادا، براساس معیارهای ارزشیابی «لو» انجام شده است. نتایج پژوهش، ارزیابی و مقایسه‌ی محتوا، طراحی بصری و فنی، حق مؤلف و شاخص‌های کارکردی تارنماهای مجلات کودک و نوجوان را امکان‌پذیر کرد. ابزار گردآوری داده‌ها در مطالعه‌ی حاضر، سیاهه‌ی واری است. تارنماهای فعال دوازده مجله‌ی کودک و نوجوان در کانادا، چهارده مجله‌ی کودک و نوجوان در ایران و چهار مجله‌ی کودک و نوجوان در لبنان، دارای معادل چاپی یا فاقد معادل چاپی، جامعه‌ی آماری این پژوهش بود. به منظور ارزیابی و مقایسه‌ی تارنماهای سه کشور یادشده، از تحلیل آماری، استفاده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (توزیع فراوانی، میانگین و درصد) بهره گرفته شد. یافته‌های پژوهش نشان داد که بیشترین میزان رعایت معیارهای حق مؤلف و ساختار (ویژگی طراحی بصری و فنی) را در وبگاه‌های نشریات کودک و نوجوان کانادا می‌توان مشاهده کرد. همچنین وبگاه‌های ایران و لبنان، در میزان رعایت معیار محتوا، بهتر از وبگاه‌های کانادایی، عمل کرده‌اند.

واژه‌های کلیدی: ارزیابی وبگاه، نشریات الکترونیک کودک و نوجوان، نشریات الکترونیکی پیوسته، معیارهای ارزشیابی لو.

* کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی (مربی) m.hassanshahi@nt.isfpnu.ac.ir (نویسنده‌ی مسئول)

** دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی alae62@gmail.com

۱. مقدمه

برای کودکان در عصر سلطه‌ی رسانه‌های صوتی و تصویری، منابع چاپی، نظیر کتاب، نشریات و... تنها رسانه برای کسب آگاهی، آموزش و گذران فراغت نیست. در این دوره همپای خواندن، دیدن و شنیدن، کاربرد فناوری و ابزار آن نیز ارزشمند است؛ از این رو، منابع خواندنی برای دوام خود باید در بستر، محمل و ساختارشان تجدیدنظر کنند و بتوانند در قالب ابزارها و فناوری‌های نوین آموزش، به شکل روزآمد، در بازیابی اطلاعات ایفای نقش کنند و دسترسی به آن را بهبود بخشند (نک: قزل‌ایاغ، ۱۳۸۳: ۹۳).

یکی از منابع چاپی که با پیدایش پدیده‌ی وب، در قالب تارنماها، نمایش داده می‌شوند و دستیابی به اطلاعات آموزشی و تفریحی را در قالب متن، صدا و تصویر، ممکن می‌سازند، مجله‌های مخصوص کودکان و نوجوانانند. مجله‌هایی که از کمترین سن، کودکان را برای مراحل بالاتر آماده می‌کنند، روند خواندن را با تحریک حس شنیداری و پرورش ذوق هنری، ارتقا می‌بخشند و آن را تا زمان پیوستن به نشریه‌های بزرگ‌سالان بی‌وقفه ادامه می‌دهند. بنابراین در این پژوهش، تارنماهای نشریات الکترونیکی کودکان و نوجوانان در کشورهای ایران، لبنان و کانادا، براساس معیارهای لو^۱ (۲۰۰۳: ۳-۵) ارزیابی و مقایسه می‌شوند تا از این طریق بتوان اهمیت ارزیابی این رسانه در کنار دیگر رسانه‌های اطلاعاتی را به عنوان بخشی از رسالتی که همه‌ی رسانه‌های چاپی و الکترونیکی برعهده دارند، تبیین کرد.

۲. تعریف مسئله

با استفاده از فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در جامعه و در نظام آموزش و پرورش، محیطی برای یادگیری یاددهی فراهم خواهد شد که در آن همه‌ی دانش‌آموزان توانایی به کارگیری فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات، به منظور کسب دانش و پرورش مهارت‌های مورد نیاز برای رسیدن به آرمان‌های شخصی، تحقق هدف‌های آموزش و پرورش و مشارکت فعال در جامعه مبتنی بر دانش و اطلاعات را دارا باشند.

متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی، در پیشبرد اهداف نام‌برده، نقش رهبری دارند؛ زیرا با ارزیابی کمی و کیفی منابع اطلاعاتی و فراهم‌آوری خدمات جدید رقومی، زیرساخت‌هایی مناسب جهت جستجو و بازیابی منابع با کیفیت در محیط الکترونیکی ایجاد می‌کنند (نک: مهاجر، ۱۳۸۵: ۲۴).

^۱ Lu

یکی از انواع منابع الکترونیکی که می‌تواند به توسعه و کمال سطح دانش و آگاهی دانش‌آموزان کمک کند، تارنماهای نشریات الکترونیکی در گروه‌های سنی کودکان و نوجوانان است که پشتوانه‌ی علمی دروس مدرسه است و با فلسفه‌ی وجودی، اهداف و مقاصد آموزش و پرورش همخوانی دارد؛ بنابراین در این پژوهش، با بررسی کمیت و کیفیت عناصر و ویژگی‌های طراحی تارنماهای مجلات کودکان و نوجوانان که اولین بار به منظور ارزیابی نشریات پیوسته کودکان و نوجوانان ای‌زینز^۱ ایجاد شد و با استفاده از ابزار سیاهه‌ی واریسی که براساس معیارهای لو (۲۰۰۳: ۲) فراهم شده است، میزان مطلوبیت تارنماهای کودک و نوجوان را در مؤلفه‌های محتوا، ساختار بصری و فنی، حق مؤلف و شاخص کارکردی بررسی شد.

لازم به ذکر است که از آنجا که ملاک‌های ارزیابی کیفیت محتوا بسیار متنوع‌اند، در این پژوهش، به معیارهایی مانند ارزشمندی محتوا در ساختاری دور از پند و نصیحت و درون‌مایه‌ای منطبق با نیازها، علایق، رؤیاها و دل‌مشغولی کودکان، دوربودن محتوا از پیش‌داوری و القا و فعال کردن ذهن کودک با محتوایی که خلاقیت را در او ایجاد کند، توجه شد. در بررسی ساختار بصری و فنی مواردی مانند جذابیت تصویر، فیلم، انیمیشن و متن و ارتباط آن‌ها با یکدیگر و طراحی هنرمندانه‌شان به طوری که برای کودک شگفتی‌آفرین باشد، مورد توجه قرار گرفت. در شاخص حق مؤلف، به این موضوع توجه شد که آیا مدیریت، نویسندگان، سازندگان و حامیان وبگاه‌ها قابل شناسایی و معرفی‌اند یا خیر. در بررسی شاخص‌های کارکردی نیز، امکان ورود و استفاده‌ی آسان از وبگاه، وجود راهنماها، امکان پیوند با وبگاه‌های مشابه، پاسخ‌گویی به پرسش‌های کاربران، امکان نظرسنجی و تاریخ مطالب در کانون توجه قرار گرفت.

۳. بنیان‌های نظری و پیشینه‌ی پژوهش

مطالعات انجام‌شده درباره‌ی کودکان و بزرگسالان نشان می‌دهد که بین این دو گروه، از لحاظ رفتار اطلاع‌یابی در وب، نیاز اطلاعاتی، یادگیری مفاهیم و طبقه‌بندی دانش، تفاوت وجود دارد؛ بنابراین هر سیستم بازیابی اطلاعات یا وبگاهی که برای کودکان و نوجوانان طراحی می‌شود، باید از نیازهای اطلاعاتی کاربران، رفتار، مراحل شناخت، ساختار دانش و تجربیات آن‌ها آگاهی داشته باشد (نک: بیلال^۲، ۱۹۹۹). به علاوه،

^۱. E-ZINES

^۲. Bilal

گروه‌های مختلف سنی کودکان و نوجوانان نیز علایقی گوناگون دارند؛ در نتیجه، طراحی یک وبگاه برای تمامی سنین، کاری دشوار است (نک: دانشکده‌ی مطالعات کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آلبرتا، ۲۰۰۷)؛ به‌طوری که هیوزهسل^۱ و میلر^۲، در پژوهش خود بیان کرده‌اند، پیش از طراحی وبگاه برای نوجوانان، لازم است رده‌ی سنی گروه مخاطب به دقت تعیین شود (نک: هیوزهسل و میلر، ۲۰۰۳: ۱۵۵). اگر طراحان این نکات را رعایت کنند و به تفاوت‌های بزرگسالان، کودکان و نوجوانان توجه نشان دهند، می‌توانند وبگاهی طراحی کنند که برای کودکان و نوجوانان جذاب باشد و نیازهای روحی و اطلاعاتی آن‌ها را برطرف کند.

افزون بر این، با آگاهی از اینکه کودکان و نوجوانان از نظر پیشینه‌های تاریخی، فرهنگی و اجتماعی نیز دارای تفاوت‌ها و نیازهای اطلاعاتی گوناگون هستند، مشخص شدن ویژگی‌های ساختاری تارنماهای خاص کودکان و نوجوانان ضروری به نظر می‌رسد؛ بنابراین ارزیابی وبگاه‌های کودکان، در سال‌های پایانی قرن بیستم و با پژوهش بیلال، به عرصه‌ی پژوهش‌های کتابداران گام نهاد. از این پس و همگام با افزایش تعداد وبگاه‌ها، به این نوع از منابع اطلاعاتی بیشتر توجه شد. چند پژوهش، مانند پژوهش‌های لارج^۳ و همکارانش (۲۰۰۵ و ۲۰۰۶) نیز، بر اهمیت وب به عنوان یک ابزار آموزشی تأکید کردند و ارزیابی وبگاه کودکان را امری ضروری دانستند. پژوهش حاضر نیز با هدف بررسی ویژگی‌های وبگاه نشریات پیوسته در کشورهای ایران، لبنان و کانادا، براساس معیارهای ارزیابی لو که عبارتند از: بهای نشریات، دسترس‌پذیری، مدت زمان فرایند انتشار، محتوای نشریات، روش‌های تعامل نویسندگان و خوانندگان، ویژگی‌های ظاهری و طراحی، انجام گرفت. بدین‌منظور، نتایج پژوهش‌های مرتبط مطالعه و بررسی شد. مطالعات نشان داد که پژوهشگرانی مانند پشوتنی‌زاده و منصور (۱۳۸۷)، پشوتنی‌زاده (۱۳۸۸ و ۱۳۸۹)، لارج و همکارانش (۲۰۰۲)، لو (۲۰۰۳) و نورالدین و همکارانش (۲۰۱۲)، ویژگی‌های مفید و سودمند وبگاهی برای کودکان را در قالب معیارهای ارزیابی ارائه کرده‌اند.

مهاجر (۱۳۸۵)، حسن‌زاده (۱۳۸۷) و سلیمی (۱۳۸۹) نیز، با معیارهایی نظیر ویژگی‌های طراحی، محتوا و میزان کاربرپسندی، وبگاه‌های کودک و نوجوان را بررسی

1. Hughes-Hassel

2. Miller

3. Larg

کرده‌اند. از دیدگاه این پژوهشگران تقریباً نیمی از وبگاه‌ها، بیش از نیمی از معیارهای ارزیابی را رعایت کرده‌اند.

از سوی دیگر، محققانی مانند برادر و نجفی‌نیا (۱۳۸۷)، با بررسی چهارده تارنمای موجود مجله‌های کودک و نوجوان و میسرلی^۱ و اوداباسی^۲ (۲۰۰۹)، با مطالعه‌ی وضعیت شش وبگاه مخصوص کودکان، از نظر محتوایی، آموزشی و سرگرمی، در ترکیه، به این نتیجه رسیده‌اند که تعداد محدودی از وبگاه‌ها کارآمدی لازم را برای کودک و نوجوان دارند و طراحان به اصول طراحی و محتوایی چندان توجه نداشته‌اند. از بررسی مطالعات انجام‌شده در داخل و خارج از کشور، می‌توان به این نتیجه رسید که از یک سو ساختار و طراحی وبگاه‌های کودک و نوجوان باید به سمت استانداردهای موجود حرکت کنند و از سویی دیگر، معیارها و استانداردهای موجود نیز باید با وضعیت، نیازها، علایق و رؤیاهای کودک و نوجوان امروزی همخوانی و مطابقت داشته باشد.

۴. روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی و براساس ملاک‌های ارزیابی لو (۲۰۰۳: ۲-۵) است. معیارهای ارزیابی لو برای نشریات پیوسته، مواردی مانند بهاء، دسترس‌پذیری، محتوا، مدت‌زمان انتشار، نحوه‌ی تعامل خوانندگان با تهیه‌کنندگان نشریه و روش‌های مختلف طراحی است. براساس این معیارها، پنج سیاهه‌ی واریسی ساخته شد تا میزان رعایت شاخص‌های محتوایی، رعایت معیارهای حق مؤلف، رعایت مؤلفه‌های کارکردی، ویژگی‌های طراحی بصری و ویژگی‌های فنی ارزیابی شود.

ابزار گردآوری داده‌ها در مطالعه‌ی حاضر، این سیاهه‌های واریسی است که شامل حق مؤلف، ساختار (ویژگی فنی و طراحی بصری)، محتوا و شاخص‌های کارکردی است. در این سیاهه، از مقیاس لیکرت^۳ که در بردارنده‌ی سه گزینه‌ی کم، متوسط و زیاد است، جهت بررسی شاخص‌ها و زیرشاخص‌ها استفاده شده است. لازم به توضیح است با توجه به تعداد بسیار شاخص‌ها و گویه‌های مورد ارزیابی، برای سهولت در تجزیه و تحلیل آن‌ها و بی‌نیازی از سطوح بیشتر در تحلیل‌ها سه گزینه انتخاب شد.

۱. Misirli

۲. Odabasi

۳. Likert

برای بررسی داده‌های به‌دست‌آمده از آمار توصیفی نیز، از نرم‌افزار اس. پی. اس. اس^۱ ویرایش هجده، استفاده شد. جامعه‌ی آماری این پژوهش، تارنماهای فعال یازده مجله‌ی کودک و نوجوان در کانادا، چهارده مجله‌ی کودک و نوجوان در ایران و چهار مجله‌ی کودک و نوجوان در لبنان که دارای معادل چاپی و یا فاقد آنند، است. به منظور تهیه‌ی مجموعه‌ای مناسب از مجله‌های الکترونیکی داخلی و خارجی به زبان‌های فارسی، انگلیسی و عربی، برای مخاطب کودک و نوجوان در ایران، تارنماهای نشریات الکترونیکی کودک و نوجوان در کشورهای ایران و کانادا که صاحب تجربه در ایجاد تارنماها با مخاطب کودک و نوجوان است و لبنان که بیشترین انتشارات کودک و نوجوان را دارد، انتخاب شد. شایسته‌ی یادآوری است که باوجود تعداد زیاد انتشارات چاپی و الکترونیکی در لبنان، تعداد محدودی از نشریات کودک و نوجوان به صورت پیوسته به زبان عربی در محیط وب وجود دارند و بیشتر منابع الکترونیکی کودک و نوجوان در این کشور، فقط به زبان انگلیسی منتشر می‌شوند؛ بنابراین این نشریات انگلیسی‌زبان، در جامعه‌ی پژوهش حاضر قرار نگرفتند و فقط وبگاه‌های عرب‌زبان لبنان بررسی شدند.

آدرس الکترونیکی تارنماها، از طریق پیوندهای موجود در تارنمای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان، شورای کتاب کودک، کتابک، کتابخانه‌ی ملی کودکان و نوجوانان ایران، کتابخانه و آرشیو کانادا^۲، بنیاد کتابخانه‌ی ملی لبنان^۳، شبکه‌ی مدرسه^۴، مجلات کانادایی واقعی کودک^۵، مجلات کودک کانادایی^۶، مجله^۷، کانادا را می‌شناسی؟^۸ نشریه‌ی کودکان استثنایی^۹، آموزش^{۱۰}، مجلات جغرافیایی کودکان کانادا^{۱۱}، کانادا^{۱۲}، همه‌ی شما می‌توانید بخوانید^{۱۳}، روزنامه‌های دابلیوتری^{۱۴}، لب‌مگ^{۱۵}،

1. S.P.S.S

2. Library and Archives Canada

3. Lebanese National library Foundation

4. School Network

5. Real Canadian Kids Magazine

6. Canadian Child Magazine

7. The Magazine

8. Did You Know Canada?

9. Journal Exceptional Children

10. Education

11. Canadian Geographic Kids Magazine

12. All You Can Read.

13. W3 Newspapers

14. LebMag

روزنامه‌های دنیا^۱، سی. وای. سی. شتیلا^۲، ام. تی. کتابخانه‌ی لبنانی^۳، عرب^۴، لبوب^۵ لبوب^۵ و دیگر تارنماهای معتبر، بازیابی گردید. به دلیل کوچک‌بودن جامعه، کل نشریات بازیابی شده، جامعه‌ی آماری پژوهش را تشکیل می‌دهند (همه‌ی مجلات بدون نمونه‌گیری بررسی شدند). عنوان نشریات پیوسته، همراه با آدرس الکترونیکی آن‌ها در پیوست ذکر شده است.

در این پژوهش، روایی از طریق اعتبار محتوایی، تعیین شده است. بدین‌منظور شاخص‌های ارزیابی در اختیار افراد صاحب‌نظر در زمینه‌های علم اطلاعات و دانش‌شناسی، ادبیات کودکان و نوجوانان، روان‌شناسی کودک و نوجوان و طراحی تارنما، قرار گرفت و شاخص‌های مناسب انتخاب شد. لازم به ذکر است که تارگه‌های نام‌برده در فاصله‌ی زمانی اسفندماه ۱۳۹۰ تا اردیبهشت ۱۳۹۱ ارزشیابی شده‌اند.

۵. اهداف طرح

هدف اصلی از انجام این پژوهش، مقایسه‌ی نشریات الکترونیکی پیوسته‌ی کودک و نوجوان در ایران، لبنان و کانادا بوده است. اهداف اختصاصی پژوهش نیز عبارتند از:

۱. بررسی محتوای وبگاه‌ها (با استفاده از یازده مؤلفه‌ی اصلی و چهل‌وپنج مؤلفه‌ی فرعی)؛

۲. تعیین ویژگی‌های طراحی بصری و فنی وبگاه‌ها (در ویژگی طراحی بصری با استفاده از چهارده مؤلفه‌ی اصلی و ده معیار فرعی و در ویژگی فنی، با بیست‌و‌نُه مؤلفه‌ی اصلی و شش معیار فرعی)؛

۳. تعیین جایگاه حق مؤلف (با استفاده از پنج مؤلفه‌ی اصلی)؛

۴. تعیین شاخص‌های کارکردی (با استفاده از سی و یک مؤلفه‌ی اصلی و شش مؤلفه‌ی فرعی).

۶. پرسش‌های پژوهش

پژوهش حاضر در نظر دارد به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

---

1. World-Newspapers
2. CYC Shatila
3. Mt. Lebanon Library
4. Araboo
5. LebWeb

۱. تارنماهای نشریات کودک و نوجوان در ایران، لبنان و کانادا، به چه میزان از معیارهای سیاهه‌ی واری واری حق مؤلف، پیروی می‌کنند؟
۲. این تارنماها، به چه میزان از معیارهای سیاهه‌ی واری ساختار (ویژگی طراحی بصری) پیروی می‌کنند؟
۳. آن‌ها به چه میزان از معیارهای سیاهه‌ی واری ساختار (ویژگی فنی) پیروی می‌کنند؟
۴. تارنماهای یادشده، به چه میزان از معیارهای سیاهه‌ی واری محتوا، پیروی می‌کنند؟
۵. این تارنماها، به چه میزان از معیارهای سیاهه‌ی واری شاخص‌های کارکردی، پیروی می‌کنند؟

۷. اهمیت پژوهش

از میان ارزشیابی‌های نسبی که درباره‌ی تارنماهای اینترنتی انجام شده است، تعداد نسبتاً محدودی به ارزیابی تارگانه‌های کودک و نوجوان پرداخته‌اند. بسیاری از این ارزیابی‌ها نیز از یک سو کیفیت کافی را ندارند و از سوی دیگر، تنها از جنبه‌ای خاص موضوع را بررسی کرده‌اند؛ بنابراین این تحقیق با توجه به نگاه ارزیابانه و همه‌جانبه‌ای که پیش‌تر گفته شد، می‌تواند متمایز و کاربردی‌تر باشد و به سنجش و مقایسه‌ی بگانه‌های نشریات کودک و نوجوان در زبان‌های فارسی، انگلیسی و عربی بپردازد. نتایج حاصل از این تحقیق، رهنمودهایی را به دست‌اندرکاران تولید و طراحی مجلات الکترونیکی تحت وب کودک و نوجوان ارائه می‌دهد تا این کارگزاران فرهنگی با منابع الکترونیکی ادواری مناسب با نیازهای آموزشی و تفریحی آشنا شوند.

در سال‌های اخیر، منابع مالی بسیاری در نهادهای دولتی و غیرانتفاعی، جهت رواج هرچه بیشتر منابع خواندنی و مناسب الکترونیکی (وبگاه‌ها) کودک، صرف می‌شود که بسیاری از آن‌ها به دلیل رعایت‌نکردن شاخص‌های طراحی فنی و محتوایی، در عمل، توانایی جذب مخاطب را ندارند؛ بنابراین سیاهه‌ی مورد استفاده در این پژوهش و همچنین نتایج ارزیابی وبگاه‌ها، می‌تواند به برنامه‌ریزی صحیح در این امر بسیار کمک کند و انتشار نشریات چاپی و الکترونیکی را برای مخاطب کودک و نوجوان، بدون محدودیت‌های کاربری زمانی و مکانی، در محیط وب، میسر سازد. این پژوهش از نظر جامعیت سیاهه‌ی واری در ارزیابی، توجه به وبگاه‌های عرب‌زبان که اشتراک‌های

فرهنگی بسیاری با ایران دارند و همچنین، مقایسه‌ی همزمان سه دسته وبگاه، از سایر پژوهش‌های انجام‌شده در ایران و خارج از ایران متمایز است.

۸. تجزیه و تحلیل داده‌ها

جدول شماره‌ی ۱، فراوانی وبگاه‌های نشریات کودک و نوجوان در ایران، لبنان و کانادا را نمایش می‌دهد. بیشترین فراوانی تارگاه‌ها، به تعداد چهارده وبگاه، متعلق به ایران و کمترین فراوانی، مربوط به لبنان (چهار تارگاه) است. همان‌گونه که گفته شد، لبنان دارای وبگاه‌های متعددی درباره‌ی کودک و نوجوان است؛ اما از یک سو، بخش محدودی از این تارگاه‌ها به نشریات کودک و نوجوان اختصاص دارد و از سوی دیگر، بیشتر این نشریات که در محیط وب منتشر می‌شوند، از انتشارات لبنان نیستند و به کشورهای دیگر تعلق دارند و فقط، ویرایش چاپی آن‌ها وارد کشور لبنان می‌شوند؛ بنابراین در جامعه‌ی پژوهش حاضر، فقط، چهار تارگاه نشریات که از انتشارات لبنان و به زبان عربی هستند، بررسی شدند.

تارگاه‌های نشریات کودک و نوجوان کانادا نیز، در آغاز طرح، سیزده وبگاه بودند؛ اما در زمان جمع‌آوری داده‌ها، تارگاه‌های دو نشریه‌ی نو^۱ و یس^۲ متوقف شدند و فراوانی به یازده وبگاه، کاهش یافت.

جدول شماره‌ی ۱: توزیع فراوانی وبگاه‌های نشریات کودک و نوجوان

ردیف	کشور	فراوانی	درصد
۱	ایران	۱۴	۴۸
۲	کانادا	۱۱	۳۸
۳	لبنان	۴	۱۴
تعداد کل	۳	۲۹	۱۰۰

جدول شماره‌ی ۲، فراوانی رعایت شاخص حق مؤلف را در پنج مؤلفه‌ی اصلی خط مشی تارنما، مشخص‌بودن نویسنده یا سازمان تولیدکننده‌ی مجله، معرفی سازنده (طراح تارنما)، معرفی مدیریت تارنما و معرفی حمایت‌کنندگان تارنما^۳، در تارگاه‌های کودک و نوجوان نمایش می‌دهد. این جدول، بیانگر این موضوع است که میزان رعایت

^۱. Know

^۲. Yes

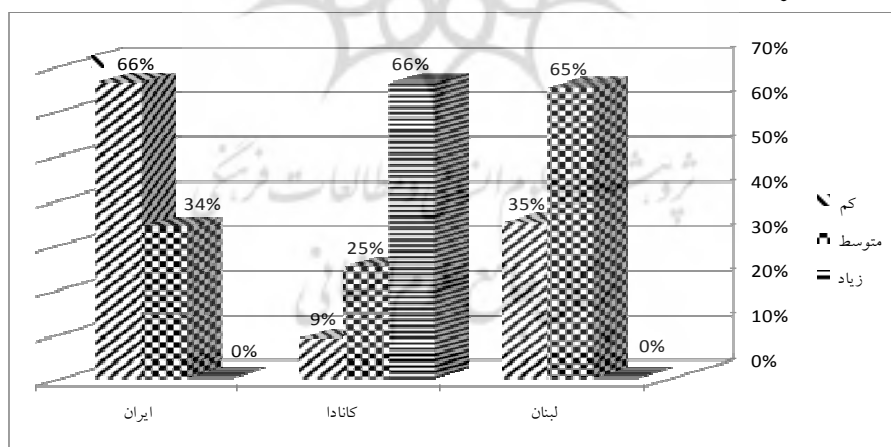
^۳. Sponsor

این شاخص فقط در ۷/۲۰٪ از تارگاه‌ها، زیاد بوده است؛ همچنین ۶/۲۷٪ از وبگاه‌ها به میزان متوسط و ۷/۵۱٪ از وبگاه‌ها به میزان کم، معیارهای حق مؤلف را رعایت کرده‌اند.

جدول شماره‌ی ۲: توزیع فراوانی و درصدی رعایت مؤلفه‌های حق مؤلف در میان وبگاه‌ها

گزینه	فراوانی	درصد فراوانی	درصد خالص	درصد تجمعی
کم	۱۵	۷/۵۱	۷/۵۱	۷/۵۱
متوسط	۸	۶/۲۷	۶/۲۷	۳/۷۹
زیاد	۶	۷/۲۰	۷/۲۰	۱۰۰
جمع	۲۹	۱۰۰	۱۰۰	

نمودار شماره‌ی ۱، میزان رعایت حق مؤلف را به تفکیک کشور، نشان می‌دهد. رعایت شاخص‌های حق مؤلف، در ۶۶٪ از تارگاه‌های نشریات کودک و نوجوان در کانادا، به میزان زیاد مشاهده گردید. ۶۵٪ وبگاه‌های لبنان به میزان متوسط مؤلفه‌های نام‌برده را رعایت کرده‌اند. در هیچ یک از وبگاه‌های ایران و لبنان نیز، شاخص‌های حق مؤلف، به میزان زیاد، رعایت نشده‌اند.

نمودار شماره‌ی ۱: میزان رعایت شاخص حق مؤلف در وبگاه‌ها براساس نام کشور

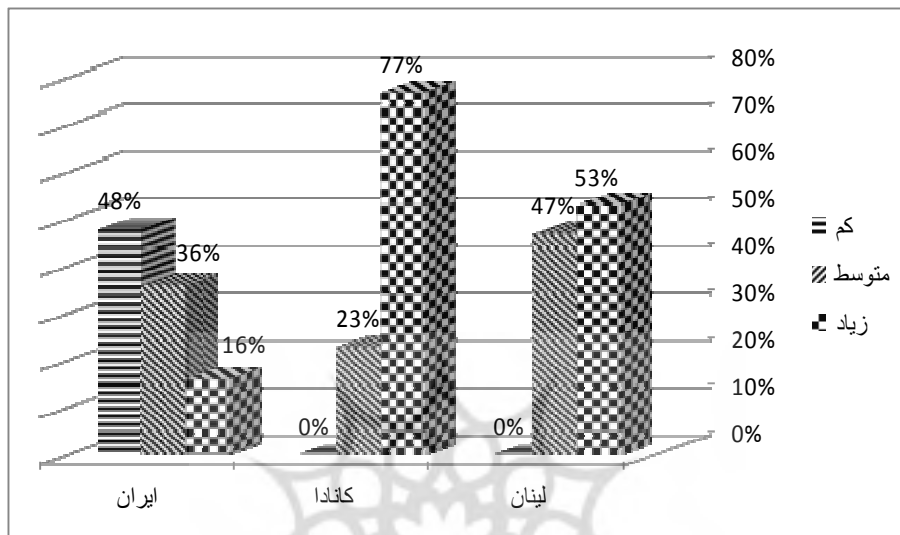
جدول شماره‌ی ۳، فراوانی رعایت شاخص ساختار در ویژگی طراحی بصری را در چهارده مؤلفه‌ی اصلی و ده معیار فرعی نمایش می‌دهد. این مؤلفه‌ها و معیارها عبارتند از: نامواره (لوگو)، مرتبط بودن نام یا عنوان با موضوع، ساده و مناسب بودن نام یا عنوان برای کودک و نوجوان، شباهت یو. آر. ال با عنوان تارنمای نشریه، قرارگیری نام یا عنوان در جای مناسب و چشمگیر، یو. آر. ال مناسب (قابل پیش‌بینی و یادسپاری)، وجود سرکلیشه، ساختار و طراحی جذاب در جهت خواندن متن، وجود صفحه‌بندی و

چیدمان در جهت خواندن آسان متن، استفاده از عکس، تصاویر گرافیکی، نوشته‌ها و تصاویر متحرک، پویانمایی (انیمیشن) و فیلم، وضوح عناصر دیداری و شنیداری، استفاده از رنگ‌های متنوع و مناسب، وجود فضاهای خالی در صفحه (سفیدخوانی)، استفاده از رنگ سفید به عنوان جداکننده‌ی بخش‌ها، استفاده از رنگ تیره بر پس‌زمینه‌ی روشن، استفاده از رنگ روشن بر پس‌زمینه تیره، استفاده از فونت مناسب (قلم درشت و بزرگ) و استفاده از بازی و سرگرمی با ساختار روشن و واضح. بیشترین میزان رعایت شاخص ساختار در ویژگی طراحی بصری، در بیش از ۴۱٪ از وبگاه‌ها مشاهده گردید؛ همچنین کمترین میزان رعایت این شاخص را در ۳۱٪ از وبگاه‌ها می‌توان دید.

جدول شماره‌ی ۳: فراوانی رعایت شاخص ساختار در ویژگی طراحی بصری وبگاه‌ها

گزینه	فراوانی	درصد فراوانی	درصد خالص	درصد تجمعی
کم	۸	۶/۲۷	۶/۲۷	۶/۲۷
متوسط	۹	۳۱	۳۱	۶/۵۸
زیاد	۱۲	۴/۴۱	۴/۴۱	۱۰۰
جمع	۲۹	۱۰۰	۱۰۰	

نمودار شماره‌ی ۲، رعایت شاخص ساختار ویژگی طراحی بصری را به تفکیک وبگاه‌های هر کشور نشان می‌دهد. بیشترین میزان رعایت شاخص به میزان ۷۷٪، در وبگاه‌های کانادا مشاهده گردید. بیش از ۵۰٪ از وبگاه‌های لبنانی، مؤلفه‌ی طراحی بصری را به میزان زیاد رعایت کرده‌اند. این در حالی است که فقط در ۱۶٪ وبگاه‌های ایران، این مؤلفه به میزان زیاد رعایت شده است.

نمودار شماره‌ی ۲: میزان رعایت شاخص ساختار (طراحی بصری) در وبگاه‌ها براساس نام کشور جدول شماره‌ی ۴، فراوانی رعایت شاخص ساختار در ویژگی فنی را در ۲۹ مؤلفه‌ی اصلی و شش معیار فرعی نشان می‌دهد که عبارت‌اند از: وجود لینک‌های متنی ساده، افزون بر بخشی که به صورت چندرسانه‌ای طراحی شده و منوهای افقی که به صورت زبانه (تب) نشان داده می‌شوند، استفاده از میله‌ی پیمایش عمودی کوتاه (کمتر از دو صفحه) و میله‌ی پیمایش افقی، وجود منوی آبشاری و راهنماهای ابزار^۱، استفاده از شمایل (تصاویر کوچک^۲)، نقشه‌ی سایت به صورت متنی و گرافیکی، راهنمای تصویری یا ویدئویی در رابطه با چگونگی استفاده از راهنماهای تارنما، بیان مناسب‌ها^۳ بر روی صفحه‌ی اصلی، سرعت بارگذاری بالا (بارگذاری در زمانی مشخص بین ۱۰ تا ۳۰ ثانیه)، وجود شمارنده‌ی زمان سپری‌شده، زمان باقی‌مانده، حجم بارگذاری‌شده و حجم باقی‌مانده در فرایند بارگذاری فایل‌ها، استفاده از شیء یا شخصیت پویانمایی‌شده در زمان بارگذاری، امکان بازگشت به ابتدای صفحه و صفحه‌ی نخست از هر صفحه، تک‌صفحه‌ای بودن صفحه‌ی نخست، وجود مسیرنما در تمامی صفحات، امکان چاپ صفحه، تغییر اندازه‌ی صفحه، تغییر زبان و تغییر رنگ پس‌زمینه، وجود کلیدی برای انتخاب ظاهر ساده یا مالتی مدیا (براساس سرعت بالا و پایین)، امکان

1. Tool Tips

2. Icon

3. the day in the history

مقایسه‌ی نشریه‌های الکترونیکی پیوسته‌ی کودک و نوجوان در ایران، لبنان و کانادا ۴۱

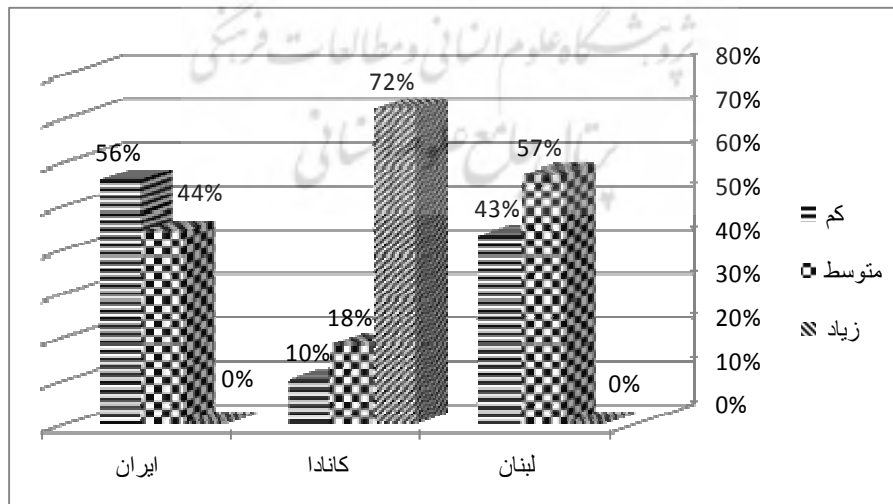
مشاهده‌ی متن بدون تصویر و رنگ و تبدیل به صفحه‌ی خانگی^۱، امکان افزودن صدا، گوش دادن به رادیو و تماشای تلویزیون و وجود ساعت، تقویم و ماشین حساب در تمامی صفحات.

میزان رعایت شاخص ساختار در ویژگی فنی، فقط در ۷/۲۰٪ از وبگاه‌ها زیاد بود. رعایت این شاخص، در ۲/۵۵٪ از تارگاه‌ها به میزان متوسط و در ۱/۲۴٪ از آن‌ها کم تشخیص داده شد.

جدول شماره ۴: توزیع فراوانی و درصدی رعایت شاخص ساختار در مؤلفه‌های فنی در میان وبگاه‌ها

گزینه	فراوانی	درصد فراوانی	درصد خالص	درصد تجمعی
کم	۷	۱/۲۴	۱/۲۴	۱/۲۴
متوسط	۱۶	۲/۵۵	۲/۵۵	۳/۷۹
زیاد	۶	۷/۲۰	۷/۲۰	۱۰۰
جمع	۲۹	۱۰۰	۱۰۰	

نمودار شماره ۳، رعایت شاخص ساختار ویژگی طراحی فنی را به تفکیک وبگاه‌های هر کشور نشان می‌دهد. میزان رعایت شاخص ساختار ویژگی فنی، در ۷۲٪ از وبگاه‌های کانادا، زیاد است. در هیچ یک از تارگاه‌های لبنان و ایران نیز، مؤلفه‌ی ساختار فنی به میزان زیاد رعایت نشده است.

نمودار شماره ۳: میزان رعایت شاخص ساختار (طراحی فنی) در وبگاه‌ها براساس نام کشور

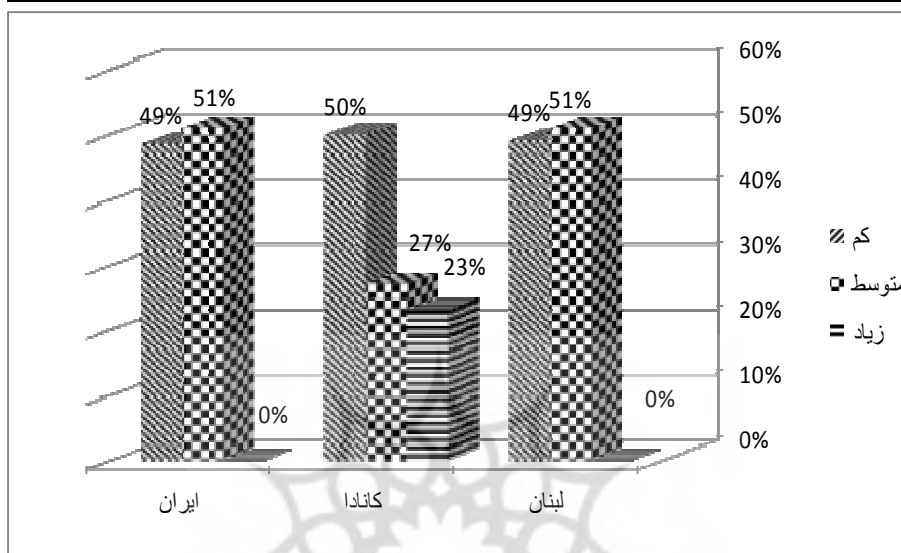
¹. Home Page

جدول شماره‌ی ۵، فراوانی رعایت شاخص ساختار در ویژگی محتوا را در یازده مؤلفه‌ی اصلی و ۴۵ مؤلفه‌ی فرعی نشان می‌دهد. این مؤلفه‌ها عبارتند از: روزآمدی منظم (حداقل ماهی یکبار)، اطلاعات مرتبط با هدف نشریه، دارای منبع و مناسب گروه سنی مخاطب، جامعیت با بررسی زیرمعیارهای آموزشی در موضوع‌های تاریخ، جغرافیا، گیاه‌شناسی، جانورشناسی، ستاره‌شناسی، بهداشت، اطلاعات عمومی، اطلاعات ملی، اطلاعات لازم برای مسافرت، آشنایی با فناوری‌ها، مطالب هنری، انجام آزمایش‌های علمی و فنی، آشنایی با خطرهای اینترنتی، آشنایی با حقوق کودک و نوجوان، آشنایی با مشاغل، شیوه‌ی برقراری ارتباط با دیگران، یادگیری مهارت‌های مختلف، معرفی ویژگی‌های جنسیتی، مطالب فرهنگی و مذهبی، راهنمایی‌ها و کمک‌های آموزشی، توصیه‌های مالی، شعر، زبان‌آموزی، بیان مناسبت‌ها، کمیک (داستان با تصاویر کارتونی) و جملات قصار و زیرمعیار تفریحی با معیارهای فرعی تر لطفه، موسیقی و آهنگ، آشنایی با هنرپیشه‌ها، آموزش کاردستی و تردستی، سرگرمی‌های ریاضی، مسابقه، چیستان، ورزش، اخبار، انواع بازی‌های فکری و رایانه‌ای، رنگ‌آمیزی تصاویر، آزمون هوش، نمایشگاه عکس، تهیه یا انتخاب کارت پستال و اهدا آن، آزمون شخصیت و معیارهای اصلی عدم سوگیری و گرایش به موضوعی ویژه، دستور زبان و املا، بیان و زبان مطالب در گروه سنی مخاطب، آسان‌خواندن مطالب (خوانابودن متن)، هماهنگی متن و تصویر، مناسب برای مخاطب معلول ذهنی، حرکتی و جسمی، آموزش‌های لازم برای معلمان و والدین، معرفی تازه‌های وبگاه نشریه و معرفی کودک و نوجوان موفق. میزان رعایت شاخص محتوا، در ۲۷/۶٪ از وبگاه‌ها زیاد بوده است. در بیش از ۳۴٪ از تارگاه‌ها، به میزان متوسط، شاخص محتوا رعایت شده است و بیش از ۳۷٪ از وبگاه‌ها، به میزان کم، این مؤلفه را رعایت کرده‌اند.

جدول شماره‌ی ۵: توزیع فراوانی و درصدی رعایت مؤلفه‌های محتوا در میان وبگاه‌ها

گزینه	فراوانی	درصد فراوانی	درصد خالص	درصد تجمعی
کم	۱۱	۹/۳۷	۹/۳۷	۹/۳۷
متوسط	۱۰	۵/۳۴	۵/۳۴	۴/۷۲
زیاد	۸	۶/۲۷	۶/۲۷	۱۰۰
جمع	۲۹	۱۰۰	۱۰۰	

نمودار شماره‌ی ۴، رعایت شاخص محتوا را به تفکیک نشان می‌دهد. شاخص محتوا در ۲۳٪ از وبگاه‌های کانادا به میزان زیاد رعایت شده؛ ولی رعایت این شاخص در هیچ یک از تارگاه‌های ایران و لبنان، به میزان زیاد دیده نمی‌شود.

نمودار شماره‌ی ۴: میزان رعایت شاخص محتوا در وبگاه‌ها براساس نام کشور

جدول شماره‌ی ۶، فراوانی رعایت شاخص کارکردی را در ۳۱ مؤلفه‌ی اصلی و شش مؤلفه‌ی فرعی نشان می‌دهد. این مؤلفه‌ها عبارت‌اند از: مشخص‌بودن هدف، مشخص‌بودن گروه سنی، شرایط استفاده از تارنما^۱، خوش‌آمدگویی، ثبت‌نام، وجود نقشه‌ی تارنما، موجودبودن خلاصه‌ای از مطالب تارنما (بیان توصیف کوتاهی از تارنما در زیر عنوان)، نشان‌دادن نویسه‌های رمز عبور در زمان ورود برای عضویت، حجم مناسب مطالب، چگونگی استناد به تارنما، امتیازها و مقام‌های کسب‌شده توسط تارنما، راهنمای استفاده از تارنمای نشریه، درباره‌ی تارنما، تاریخ روزآمدسازی، سال آغاز به کار تارنما، امکان راهبری در صفحات^۲، تقلیل میزان آگهی‌ها و به دنبال آن مرتبط‌بودن آن‌ها با هدف تارنمای مجله (حداکثر یک چهارم صفحه)، امکان اشتراک مجله‌ها، پرسش‌های متناوب (مکرر)^۳، از کتابدار پرس^۴، معرفی و خرید انتشارات، آرشیو (امکان دیدن نسخه‌های قبلی)، بیان‌نکردن آرا و اطلاعات شخصی، وجود راهنمای موضوعی برای دستیابی به محتوای تارنما، وجود راهنمای الفبایی برای دستیابی به محتوای تارنما، وجود راهنمای موضوعی در دستیابی به اطلاعات موجود در وب،

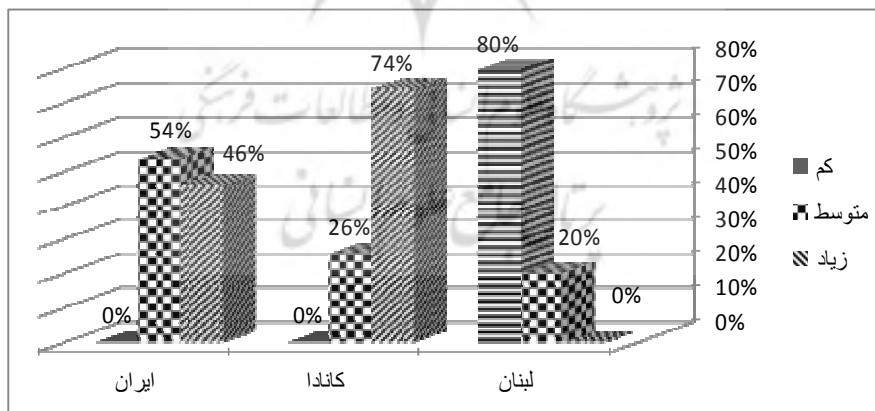
1. Terms of Use
2. Navigation
3. Frequently asked questions (FAQ)
4. Ask a librarian

چگونگی امکان پیوند به تارنما، وجود پیوند برای بازگشت به صفحه‌ی خانگی و به دیگر تارنماها، وجود پیوند به صفحه‌های قبلی در مسیرنما، امکان جستجوی مطالب، پیش‌بینی موتور جستجو، امکان ارتباط (برقراری تماس جهت دریافت نظرها، پرسش‌ها و پیشنهادها)، نظرسنجی (بازخورد و نظرخواهی)^۱ و امکان گفتگو با دیگران. شاخص کارکردی، در بیش از ۵۸٪ از وبگاه‌ها زیاد، در بیش از ۳۷٪ از تارگاه‌ها، به میزان متوسط و در بیش از ۳٪ از آن‌ها به میزان کم رعایت شده‌اند.

جدول شماره‌ی ۶: توزیع فراوانی و درصدی رعایت مؤلفه‌های کارکردی در میان وبگاه‌ها

گزینه	فراوانی	درصد	درصد خالص	درصد تجمعی
کم	۱	۴/۳	۴/۳	۴/۳
متوسط	۱۱	۹/۳۷	۹/۳۷	۴/۴۱
زیاد	۱۷	۶/۵۸	۶/۵۸	۱۰۰
جمع	۲۹	۱۰۰	۱۰۰	

نمودار شماره‌ی ۵، رعایت شاخص کارکردی را به تفکیک نشان می‌دهد. ۷۴٪ از وبگاه‌های کانادا شاخص محتوا را به بیشترین میزان رعایت کرده‌اند. در ۴۶٪ از تارگاه‌های ایران، این مؤلفه به میزان زیاد رعایت شده؛ اما هیچ یک از تارگاه‌های لبنان، شاخص کارکردی را به میزان زیاد رعایت نکرده‌اند.

نمودار شماره‌ی ۵: میزان رعایت شاخص کارکردی در وبگاه‌ها براساس نام کشور

۹. بحث و مقایسه‌ی داده‌ها

با بررسی میزان رعایت معیارهای ارزیابی حق مؤلف در تارنماهای نشریات کودک و نوجوان متعلق به ایران، لبنان و کانادا، محققان به این نتیجه رسیدند که فقط کمی بیش

^۱. Feed Back

از ۲۰٪ این وبگاه‌ها، معیارهای حق مؤلف را به میزان زیاد، رعایت کرده‌اند (نک: جدول شماره‌ی ۲). نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش برادر و نجفی‌نیا و میسرلی و اوداباسی مطابقت دارد؛ اما براساس نتایج موجود در نمودار شماره‌ی ۱، رعایت پنج معیار اصلی حق مؤلف، در کمتر از ۷۰٪ از تارگاه‌های نشریات کانادا، به میزان زیاد مشاهده می‌شود. همچنین بیش از نیمی از تارگاه‌های لبنان، معیار حق مؤلف را به میزان متوسط رعایت کرده‌اند. رعایت مؤلفه‌های حق مؤلف در ۶۶٪ از وبگاه‌های ایرانی، به میزان کم دیده می‌شود؛ بنابراین بیشترین میزان معیارهای حق مؤلف، در وبگاه‌های کانادا رعایت شده است و وبگاه‌های لبنان و ایران در رتبه‌های بعد قرار می‌گیرند (نک: جدول شماره‌ی ۲).

مشخص‌بودن نویسنده یا سازمان تولیدکننده‌ی مجله‌ی پیوسته‌ی کودک و نوجوان و سازندگان (طراحان)، معرفی مدیریت و حمایت‌کنندگان از تارنما، از عناصر مهم حق مؤلف یک تارگاه است که باید در تارگاه‌های نشریات پیوسته، به آسانی در قالب متن و تصویر و متناسب با گروه سنی کودکان و نوجوانان و مخاطبان بزرگسال، مانند مریبان و والدین، قابل دسترسی و مشاهده باشند. این عناصر در تارگاه‌های لبنان و ایران، بسیار کمتر از وبگاه‌های کانادایی، در دسترسند.

با مطالعه‌ی ساختار (ویژگی طراحی بصری) تارنماهای نشریات کودک و نوجوان در ایران، لبنان و کانادا، محققان به این نتیجه رسیدند که از میان وبگاه‌های مورد پژوهش، بدون تفکیک کشور، فقط کمی بیش از ۴۰٪ از این وبگاه‌ها، معیارهای ساختار (ویژگی طراحی بصری) را به میزان زیاد، رعایت کرده‌اند (نک: جدول شماره‌ی ۳). نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش مهاجر، حسن‌زاده و سلیمی مطابقت دارد؛ اما، براساس نتایج موجود در نمودار شماره‌ی ۲، چهارده معیار اصلی و ده معیار فرعی ارزیابی ساختار (ویژگی طراحی بصری)، در بیش از ۷۰٪ از تارگاه‌های نشریات کانادا، به میزان زیاد، رعایت شده است. همچنین بیش از نیمی از تارگاه‌های نشریات لبنان و کمتر از ۲۰٪ تارگاه‌های نشریات ایران، به میزان زیاد، از این معیارها پیروی کرده‌اند. نتایج حاصل در این بخش از پژوهش با پژوهش حسن‌زاده، مطابقت دارد؛ حسن‌زاده در ارزیابی معیار جنبه‌های طراحی بصری به این نتیجه رسیده که وبگاه‌های ایرانی به میزان ۲۴٪، در سطح خوب این معیارها را رعایت کرده‌اند. مهاجر نیز با بررسی نقاط قوت و ضعف تارنماهای فارسی دریافته که فقط در ۳۶٪ از وبگاه‌های فارسی، به ویژگی طراحی بصری توجه شده است.

بنابراین بیشترین میزان رعایت معیارهای ساختار (ویژگی طراحی بصری)، در وبگاه‌های نشریات کودک و نوجوان در کانادا مشاهده شده و وبگاه‌های لبنان و ایران در مرتبه‌های بعد قرار گرفته‌اند. ویژگی‌های نام و یو. آر. ال^۱ مناسب تارگانه نشریه‌ی پیوسته‌ی کودک و نوجوان، همراه با ساختار و طراحی جذاب تارگانه، با استفاده‌ی دقیق از متن و تصویر ثابت و متحرک در رنگ‌های متنوع، همراه با عناصر دیداری و شنیداری، می‌تواند کودک و نوجوان را به یک محمل اطلاعاتی مناسب، هدایت کند تا در دنیای مجازی بهترین گزینه را در رفع نیازهای متنوع خود، انتخاب کنند. مجموعه‌ای غنی از اطلاعات اگر از ساختاری جذاب برخوردار نباشد، مورد علاقه و استفاده‌ی مخاطب کودک و نوجوان که هوشیار و تشنه‌ی دانستن و یادگیری است، نخواهد بود.

در بررسی ساختار (ویژگی فنی) تارنماها در ایران، لبنان و کانادا، پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که از میان وبگاه‌های مورد پژوهش، بدون تفکیک کشور، فقط کمی بیش از ۲۰٪ از آن‌ها معیارهای ساختار (ویژگی فنی) را به میزان زیاد، رعایت کرده‌اند (نک: جدول شماره‌ی ۴). نتایج این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش مهاجر، حسن‌زاده و سلیمی مطابقت دارد.

براساس نتایج نمودار شماره‌ی ۳، رعایت ۲۹ معیار اصلی و شش معیار فرعی ارزیابی ساختار (ویژگی فنی)، در بیش از ۷۰٪ تارگانه‌های نشریات کودک و نوجوان در کانادا، به میزان زیاد، مشاهده گردید. همچنین بیش از نیمی از تارگانه‌های لبنان، این معیار را به میزان متوسط رعایت کرده‌اند و در کمتر از نیمی از تارگانه‌های ایران، این معیار، به میزان متوسط، رعایت شده است.

امکان گردش در بخش‌های مختلف یک صفحه‌ی وب، همراه با پیوندهای ساده و چندرسانه‌ای، نقشه‌های متنوع استفاده از وبگاه، همراه با راهنماهای متعدد و متنوع در قالب‌های متنی و دیداری و شنیداری، منوهای متفاوت و متنوع و ارائه‌ی قابلیت‌های مختلف در هنگام بارگذاری، امکان بهره‌مندی آسان و دلنشین را برای کودک و نوجوان فراهم می‌کند؛ بنابراین ساختار فنی وبگاه‌های ایران و لبنان، نیاز به بازنگری و ارتقا دارد، تا کودکان بدون اتلاف وقت و گردش‌های ناخواسته، از محتوای وبگاه بهره‌مند شوند.

در بررسی محتوا، پژوهشگران به این نتیجه رسیدند که از میان وبگاه‌های بررسی‌شده، بدون تفکیک کشور، فقط بیش از ۲۰٪ معیارها را به میزان زیاد، رعایت

^۱. Uniform Resource Locator (URL)

کرده‌اند (نک: جدول شماره‌ی ۵). نتایج حاصل در این بخش از پژوهش با نتایج پژوهش برادر و نجفی‌نیا و میسرلی و اوداباسی مطابقت دارد؛ اما براساس نتایج موجود در نمودار شماره‌ی ۴، رعایت یازده معیار اصلی و ۴۵ معیار فرعی ارزیابی محتوا، در کمتر از ۳۰٪ تارگه‌های نشریات کودک و نوجوان در کانادا، به میزان زیاد، مشاهده گردید. همچنین بیش از نیمی از تارگه‌های لبنان و ایران، معیار محتوا را به میزان متوسط رعایت کرده‌اند. نتایج حاصل از پژوهش مهاجر نیز با این بخش از پژوهش همخوانی دارد؛ مهاجر به این نتیجه رسیده که ۵۵٪ تارنماهای فارسی، معیار ارزیابی محتوا را رعایت کرده‌اند. نتایج حاصل از پژوهش در این بخش با پژوهش حسن‌زاده مطابقت ندارد؛ حسن‌زاده در ارزیابی محتوای وبگاه‌های ایرانی به این نتیجه رسید که ۲۸٪ از وبگاه‌ها، به میزان متوسط محتوا را رعایت کرده‌اند؛ بنابراین وبگاه‌های ایران و لبنان، در میزان رعایت معیار محتوا، در یک سطح قرار می‌گیرند و وبگاه‌های کانادا در مرتبه‌ی بعد قرار دارند.

وجود اطلاعات مناسب با گروه سنی مخاطب، داشتن منبع، روزآمدی منظم و جامع آموزشی و تفریحی که ممکن است فقط در قالب امکانات وب قابل ارائه باشند (نظیر موسیقی، تهیه و انتخاب کارت پستال، آزمون‌های شخصیت، انجام آزمایش‌های علمی، فنی و یادگیری مهارت‌های مختلف) یا اطلاعاتی که با استفاده از خدمات وب، در دسترس‌ترند، همراه با دیگر اطلاعاتی که در محیط چاپی هم قابل ارائه‌اند، می‌تواند به تثبیت عادت به مطالعه و تجهیز کودک و نوجوان به سواد اطلاعاتی کمک کند.

بررسی شاخص‌های کارکردی تارنماها نشان داد که از میان وبگاه‌های مورد پژوهش، فقط کمی بیش از ۵۰٪، معیارهای کارکردی را به میزان زیاد، رعایت کرده‌اند (نک: جدول شماره‌ی ۶)؛ اما براساس نتایج موجود در نمودار شماره‌ی ۵، رعایت‌شدن ۳۱ معیار اصلی و شش معیار فرعی شاخص‌های کارکردی را در بیش از ۷۰٪ تارگه‌های نشریات کودک و نوجوان در کانادا، می‌توان به میزان زیاد، مشاهده کرد. بیش از نیمی از تارگه‌های ایران و ۲۰٪ از تارگه‌های لبنان، معیار شاخص کارکردی را به میزان متوسط رعایت کرده‌اند؛ بنابراین بیشترین میزان معیارهای شاخص‌های کارکردی، در وبگاه‌های کانادا رعایت شده است. وبگاه‌های ایران و لبنان نیز در مرتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند.

اطلاعات موجود درباره‌ی وبگاه، مشخص‌بودن هدف نشریه، امتیازها و مقام‌های کسب‌شده توسط تارگه، خوش‌آمدگویی هنگام ورود به وبگاه، امکانات ثبت نام،

نحوه‌ی استناد به وبگاه، تقلیل میزان آگهی‌ها و مرتبط‌بودن آن با هدف نشریه، حجم مناسب مطالب و تصاویر، امکانات اشتراک نشریه، وجود پرسش‌های مکرر، تاریخ روزآمدسازی، امکانات جستجو و برقراری ارتباط و نظرسنجی، کودک و نوجوان را با امکانات متنوع محیط وب آشنا می‌کند و شیوه‌ی استفاده‌ی مؤثر و کارآمد از امکانات آموزشی و تفریحی وبگاه را افزایش می‌دهد. وبگاه‌های نشریات ایران و لبنان باید به امکانات کارکردی بیشتر توجه داشته باشند تا محیطی کاربرپسند را برای کاربران خاص خود، فراهم کنند.

۱۰. نتیجه‌گیری

اطلاعات حاصل از تجزیه و تحلیل آماری داده‌های پژوهش حاضر، نتایجی را به دست می‌دهد که می‌توان به شرح زیر خلاصه کرد:

۱. بیشترین میزان رعایت معیارهای حق مؤلف، در وبگاه‌های نشریات کودک و نوجوان کانادا مشاهده گردید. وبگاه‌های لبنان و ایران در مرتبه‌های بعدی قرار گرفتند. وقتی یک وبگاه ایجاد می‌کنید مجاز به ایجاد پیوند هستید. از آثار و هنرهای گرافیکی رایگان در طراحی صفحه‌ی وب‌تان استفاده کنید. در ایجاد وبگاه نباید منابع دیگران را نسخه‌برداری کنید و در صفحه‌ی وب خود بیاورید. مواد الکترونیکی دیگران را بدون اجازه در مدارک خود نگنجانید و محتوای دیگران را در صفحه‌ی خود نیاورید. این قاعده در علائم تصاویر و آثار گرافیکی نیز مصداق دارد. بهتر است در حق مؤلف توضیحی درباره‌ی میزان و نوع استفاده‌ی مجاز آورده شود. با توجه به سختی‌ها و هزینه‌های تولید محتوا در حوزه‌ی کودک و نوجوان مشخص کردن اطلاعات مربوط به حقوق منبع، امری ضروری به نظر می‌رسد؛ اما در اکثر وبگاه‌های جامعه‌ی پژوهش، توجه کمی به این مقوله شده است.

۲. بیشترین میزان رعایت معیارهای ساختار (ویژگی طراحی بصری)، در وبگاه‌های نشریات کانادا مشاهده گردید. وبگاه‌های لبنان و ایران در مرتبه‌های بعدی قرار گرفتند. طراح وب‌سایت براساس جذابیت بصری چیدمان متن و تصویر را مشخص می‌کند. وبگاه‌های کودکان در این زمینه از حساسیت بیشتری برخوردارند و به دقت بیشتری در ایجاد جذابیت گرافیکی و بصری برای جذب مخاطب نیاز دارند.

۳. بیشترین میزان رعایت معیارهای ساختار (ویژگی فنی)، در وبگاه‌های نشریات کودک و نوجوان در کانادا دیده شد و وبگاه‌های لبنان و ایران در رتبه‌های بعد قرار گرفتند.

پیاده‌سازی، نگهداری و پشتیبانی فنی از سایت‌ها با توجه به نقش اثرگذاری که در وبگاه‌ها دارند، اهمیت دارد. لازم به ذکر است که با وجود ظرفیت‌های فنی موجود در صنعت طراحی وب در کشور، هنوز از این ظرفیت‌ها برای طراحی وبگاه‌های کودک و نوجوان استفاده نشده است.

۴. وبگاه‌های ایران و لبنان در رعایت معیار محتوا، در یک رتبه و وبگاه‌های کانادا در مرتبه‌ی بعد قرار دارند.

وضعیت محتوای وبگاه‌های کودکان در ایران مناسب‌تر از شاخص‌های دیگر است. در زمان ایجاد محتوای پیوسته برای کودکان باید ضمن رعایت سادگی، به دنبال تأمین اهدافی در فضای مجازی باشند که نقش هدایت‌کننده‌ی آنان در دنیای وب را ایفا می‌کند.

۵. بیشترین میزان رعایت معیارهای کارکردی، در وبگاه‌های نشریات کودک و نوجوان در کانادا مشاهده شد. وبگاه‌های ایران و لبنان در جایگاه‌های بعد قرار گرفتند. با توجه به نتایج پژوهش به نظر می‌رسد مدیران وبگاه‌های کودک و نوجوان به درک نسبتاً مناسبی از مفهوم کارکرد در طراحی رسیده باشند. کارکرد مناسب در وبگاه حاصل برنامه‌ریزی صحیح از زمان شروع پروژه‌ی طراحی تا زمان انتشار آن در محیط مجازی است.

۱۱. پیشنهادهای اجرایی

- تارگه‌های کودک و نوجوان، نباید شرایطی را فراهم کنند که مخاطب، قدرت خواندن و حتی شنیدن خلاق خود را از دست بدهد؛ بلکه باید بکوشند تا عادت به خواندن را با ارائه‌ی منابع متنوع موضوعی و ساختار هنری عالی، در مخاطب خود ایجاد و تقویت کنند.

- بیشتر تارگه‌های کودک و نوجوان، فقط در قالب‌های مرسوم نظیر پی. دی. اف و اچ. تی. ام. ال، اطلاعات چاپی را ارائه می‌دهند و از قابلیت‌های محیط الکترونیکی پیوسته، نظیر بازی و سرگرمی‌های پیوسته و اهدا کارت تبریک به هم‌سالان، موسیقی، استفاده از

ماشین حساب، تقویم و... به مخاطب کودک و نوجوان، بهره نمی‌برند. این تارگت‌ها، باید خدمات الکترونیکی جانبی بیشتر و متنوع‌تری را ارائه دهند.

- طراحان، وبگاه‌های مفید، نظیر وبگاه کتابخانه‌ها، را به زبان‌های زنده‌ی دنیا، معرفی کنند و پیوند دهند.

۱۲. پیشنهادهای پژوهشی

- با توجه به اهمیت دریافت بازخورد از کاربران نهایی در طراحی وبگاه‌ها، وضعیت وبگاه‌های کودک و نوجوان از دیدگاه جامعه‌ی استفاده‌کننده بررسی و ارزیابی شود.

- تجربه‌ی اطلاع‌رسانی صحیح در معرفی محدود وبگاه‌های کودک کشور وجود ندارد؛ از این رو، انجام پژوهشی درباره‌ی نحوه‌ی اطلاع‌رسانی وبگاه‌ها می‌تواند هم برای مدیران سایت و هم برای کودکان و خانواده‌ها راهگشا باشد.

- میزان استفاده از وبگاه‌های نشریات کودک و نوجوان در مقایسه با دیگر منابع اطلاعاتی چاپی و الکترونیکی، مطالعه و بررسی شود.

پیوست

فهرست آدرس شبکه و پست الکترونیکی تارنماهای کودک و نوجوان در ایران، کانادا و لبنان

مجلات ایران	آدرس شبکه در ایران	مجلات کانادا	آدرس شبکه در کانادا	مجلات لبنان	آدرس شبکه در لبنان
پوپک	poopakmag.ir	Chika Dee	owlkids.com	احمد	alhadaekgroup.com/ahmed
مجله اینترنتی هدهد	hodhod.ir	Chirp	owlkids.com	توته توته	alhadaekgroup.com/touta
رشد برهان (راهنمایی)	roshmag.ir	Cinema Canada	CinemaCanada.at habascau.ca	السمندل	samandal.org
رشد برهان (متوسطه)	roshmag.ir	Kayak	canadahistory.ca/kids/kayak	عالم الطفل	kidworldmag.com
رشد دانش‌آموز	roshmag.ir	Kids World Canada	Kids World-online.com		
رشد کودک	roshmag.ir	Owl	owlkids.com		
رشد نوآموز	roshmag.ir	Real	realkidsmag.com		
رشد نوجوان	roshmag.ir	SOSkids	soskids.ca		
سروش	soroushpress.com	Teen Survival	teenagesurvival.com		

			کودکان
	themagazine.ca	The Magazine	سروش نخردسالان
	zamoofmag.com	Zamoof	سلام بچه‌ها
			سنجاقک
			شاهد کودک
			شاهد نوجوان

منابع

- برادر، رؤیا و شیدا نجفی‌نیا. (۱۳۸۷). «ارزشیابی تارنما (وبسایت)‌های مجله‌های الکترونیکی پیوسته‌ی کودک و نوجوان در ایران». *علوم و فن‌آوری اطلاعات*، د ۲۳، ش ۴، صص ۱-۳۴.
- پریرخ، مه‌ری و همکاران. (۱۳۹۰). «کارکردی نو برای وبسایت‌های کودکان؛ بسترسازی برای پرورش ویژگی‌های تفکر عملیات عینی (طبقه‌بندی، ردیف‌بندی، نگهداری ذهنی و بازگشت‌پذیری) از دیدگاه نظریه‌ی پیاژه». *نظروشنامه‌ی کتابداری و اطلاع‌رسانی*، د ۱، ش ۱، صص ۱۵۳-۱۷۴.
- پشوتنی‌زاده، میترا و علی منصور. (۱۳۸۷). «ارزشیابی تارنما (وبسایت) توسط کودکان و نوجوانان و کتابداران کودک و نوجوان». *علوم و فناوری اطلاعات*، د ۲۴، ش ۱، صص ۳۷-۵۰.
- _____ . (۱۳۸۸). «تعیین ویژگی‌های محتوایی مهم برای وبسایت‌های مخصوص نوجوانان ۱۲ تا ۱۴ ساله‌ی ایرانی». *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، د ۱۲، ش ۱، صص ۱۵۹-۱۸۲.
- _____ . (۱۳۸۹). «ویژگی‌های ساختاری مهم برای تارنما‌های مخصوص نوجوانان ۱۲ تا ۱۴ ساله‌ی ایرانی». *تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی*، د ۱۶، ش ۴، صص ۸۳-۱۰۴.
- حسن‌زاده، فریبا. (۱۳۸۷). «بررسی وضعیت وبسایت‌های کودکان و نوجوانان». *کتاب ماه کلیات اطلاعات، ارتباطات و دانش‌شناسی*، ش ۱۲۵، صص ۳۰-۳۹.
- سلیمی، زینب. (۱۳۸۹). *بررسی وضعیت محتوای وبسایت‌های کودک و نوجوان در ایران*. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی همدان.

قزل‌ایاغ، ثریا. (۱۳۸۳). ادبیات کودکان و نوجوانان و ترویج خواندن (مواد و خدمات کتابخانه برای کودکان و نوجوانان). تهران: سمت.

مهاجر، گلبو. (۱۳۸۵). معماری اطلاعات از چشم‌انداز کودکان و نوجوانان؛ بررسی سایت‌های فارسی کودکان و نوجوانان در وب. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد دانشگاه شیراز.

- Bilal, D. (1999). "Web Search Engines for Children; A Comparative Study and Performance Evaluation of Yahoooligans!, Ask Jeeves for Kids and Super Snooper Proc", In *Proceedings of ASIS Annual 1999, Information Today*. PP. 70-83.
- Hughes-Hassell, Sandra & Erika Thickman Miller. (2003). "Public library Websites for Young Adults; Meeting the Needs of Today's Teens Online." *Library & Information Science Research* 25: PP. 143-156. Available at: <http://www.sciencedirect.com>. Accessed on December 26, 2012.
- Large, A. & J. Beheshti. (2005). "Interface Design, Web Portals and Children". *Library Trends, Vol. 54, No2*, pp.318-342.
- Large, A & et al. (2002). "Design Criteria for Children s Web Portals; The Users Speak Out". *Journal of the American Society for Information Science*, Vol. 53, No. 2, PP. 79-94.
- _____ . (2004). "Esigning Web Portals in Intergenerational Teams; Two Prototype Portals for Elementary Sschool Students". *Journal of the American Society for Information Science*, Vol. 55, No13, PP. 1140-1154.
- _____ . (2006). *Web Portal Design Guidelines as Identified by Children Through the Processes of Design and Evaluation*. Available at <http://eprints.rclis.org/archive/00008034>. Accessed on September 28, 2012.
- Lu, Mei-Yu. (2003). "Evaluating and Selecting Online Magazines for Children". *ERIC Digest*. Available at: <http://www.indiana.edu/> Accessed on September 28, 2012.
- Misirli, Zeynel Abedin & Hatice Ferhan Odabasi.(2009). "Web Sites for Children Procedia Social and Behavioral Sciences". Available at: www.sciencedirect.com/ ,Accessed on September 28, 2012.
- Nooraddin, Fauzan & et al.(2012). "Kid Website Assessment Using Knowledge Discovery". *International Journal of Business and Social Science*. Vol. 3, No 3, PP. 257-260.
- "School of Library and Information Studies at the University of Alberta. Optimal Reference Service for Children." Available at: <http://slis.ualberta.ca/capo4/ivana/cappinphome.html>. Accessed on February 10, 2012.